

Rapportage uitkomsten onderzoek onder verwanten over Levensbeschouwing in de zorg voor mensen met een verstandelijke beperking

juni 2026

In het najaar van 2025 is een enquête uitgezet onder verwanten van mensen met een verstandelijke beperking die bij een zorginstelling betrokken zijn. Een groep van 262 mensen deelden hun ervaringen en inzichten. Het onderzoek is uitgevoerd door Dit Koningskind, Sien en Reliëf en had een informeel en geen wetenschappelijk karakter. Toch zijn er, met name vanwege de omvang van het aantal respondenten en de breedte waarin het onderzoek is uitgezet, voorlopige conclusies te trekken uit de uitkomsten. In deze rapportage een weergave van de belangrijkste uitkomsten, een eerste analyse en een aantal aanbevelingen.

Doelgroep en methodiek

Het onderzoek is uitgezet via de achterban van Dit Koningskind, SIEN en Reliëf, alsook via de social media en nieuwsbrieven van deze verenigingen. Daarmee is een groep verwanten bereikt die van minimaal 35 verschillende zorginstellingen zorg ontvangen. De aan Reliëf verbonden zorgorganisaties is gevraagd het bericht te verspreiden via hun bestand met contactpersonen en/of de cliëntenraad. Deelname was anoniem en laagdrempelig: een eenvoudig Google Forms formulier dat bereikt kon worden via één klik op het bericht. Daarmee is de mate waarin de groep respondenten representatief is, niet goed te beoordelen. Ook zijn er vertekeningen mogelijk vanwege het non-responsbias, het fenomeen dat personen met een (relatief) grote betrokkenheid of een (zwaarwegend) belang mogelijk eerder gereageerd hebben dan anderen. Uit de analyse van de verzamelde data blijkt overigens wel dat de responsdichtheid en de variatie in taalgebruik en benoemde onderwerpen breed en genuanceerd is, wat de betrouwbaarheid verhoogd. Het enquêteformulier bevatte 3 meerkeuzevragen en 4 open vragen, welke in de bijlage te vinden zijn.

Aanleiding

De aanleiding voor het onderzoek was, dat er bij SIEN en Dit Koningskind soms signalen binnenkomen van verwanten dat er naar hun mening in de zorg niet altijd voldoende ruimte of aansluiting is voor het geloof van hun kind, broer of zus. Daarom heeft dit onderzoek zich met name gericht op wat de respondenten vinden dat goed gaat, wat wordt gemist en waar zij ruimte voor verbetering zien. Dat betekent dat het gaat om de perceptie van de verwante zelf, waarbij, zoals gezegd, mogelijk het non-responsbias, maar ook het research-bias van de betrokken verenigingen een rol zouden kunnen spelen. Desondanks is een opvallend heldere rode draad te vinden in de uitkomst en zijn met name de antwoorden bij de open vragen zodanig verhelderend en waardevol dat ze goed bruikbaar zijn.

Eerste uitkomsten in cijfers en teksten

De uitkomsten laten een bemoedigend beeld zien. Grofweg 69% van de respondenten geven aan dat ze de indruk hebben dat hun kind, broer of zus binnen de zorgorganisatie (voldoende of enigszins) gezien en gehoord worden als het gaat om zijn/haar geloof. Uit de toelichting bij het antwoord “nee” blijkt dat bij 14 van de 262 sprake is van een mate van ontevredenheid over de mate waarin de zorgorganisatie zich inspant om bij te dragen aan het beleven van het geloof door cliënten.

Uit de 20 antwoorden waar “anders” is aangevinkt, gaat het in bijna alle gevallen om een cliënt of verwante die niet gelovig is of om een cliënt die volgens de verwante een beperkt of geen religieus besef heeft.

Wordt de cliënt voldoende gezien en gehoord als het gaat over geloof?

Uit de antwoorden blijkt ook dat veel respondenten ervaren dat de mate waarin geloofsbeleving mogelijk wordt gemaakt, sterk afhangt van individuele begeleiders. Dat blijkt uit antwoorden als *“Wordt wel ruimte aangegeven, maar niet naar gevraagd of over gepraat”*.

Zo’n 68% van de respondenten geeft aan dat de mogelijkheden om geloof te beleven in de leefomgeving van hun kind, broer of zus (voldoende of enigszins) aansluiten bij de behoefte.

Sluiten de mogelijkheden om geloof te beleven voldoende aan bij de behoefte?

Hierbij is in de vrije velden met antwoorden terug te zien dat de mate waarin dit lukt sterk afhangt van praktische en organisatorische ondersteuning. Daarbij gaat het dan bijvoorbeeld de mate waarin er vrijwilligers beschikbaar zijn, de kerk zelf een actieve rol speelt bij vervoer, de hoeveelheid personeel die aanwezig is en de mate waarin de zorgorganisatie dit zelf stimuleert en mogelijk maakt.

Opvallend is bij beide vragen, dat ook de respondenten die heel positief zijn en “ja” als antwoord geven, ook met veel tips en suggesties komen. Dit duidt op een grote mate van betrokkenheid en het feit dat het onderwerp blijkaar wel echt leeft onder deze verwanten.

Volgens deze en ook de andere respondenten is er nog ruimte voor verbetering. Uit de reacties komt een aantal terugkerende wensen, behoeften en aanbevelingen naar voren, we noemen er een paar:

- Meer structuur en duidelijkheid rondom geloofsbeleving en levensvragen, met aandacht voor de identiteit van locaties met een christelijke achtergrond.
- Zichtbare en toegankelijke pastorale en geestelijke ondersteuning. Respondenten geven aan dat geestelijke begeleiding van hen in beeld mag zijn en laagdrempelig beschikbaar kan zijn.
- Meer samenwerking met kerken en vrijwilligers, bijvoorbeeld rond vieringen, catechese, vervoer en onderlinge afstemming.
- Begeleiders met basiskennis van geloof en zingeving. Zodat medewerkers, ook wanneer zij zelf niet gelovig zijn, voldoende aansluiting kunnen vinden bij geloofs- en zingevingsvragen van cliënten.
- Aandacht voor andere religieuze en levensbeschouwelijke achtergronden. Waar relevant is er ook behoefte aan ruimte voor andere vormen van geloof en zingeving.
- Wens voor belevingsgerichte vormen die aansluiten bij cliënten. Denk aan eenvoudige, zintuiglijke en herkenbare vormen zoals muziek, rituelen, licht en verhalen.
- Behoeftte aan duidelijke communicatie naar ouders en verwanten over wat er wel en niet wordt aangeboden, zodat verwachtingen helder zijn.

Met deze uitkomst in de hand gaan SIEN, Dit Koningskind en Reliëf graag verder aan de slag om te verkennen hoe geloof en levensvragen waar mogelijk nog meer ingebed kunnen worden in de zorg en ondersteuning. Hou onze websites in de gaten!

Eunice van Zomeren, directeur Reliëf

Peter van den Enden, directeur Dit Koningskind

Nicoline Versluys, directeur Sien

Bijlage

De vragen zoals gesteld in de enquête van najaar 2025

1. Heeft u de indruk dat uw kind/broer/zus binnen de zorgorganisatie gezien en gehoord wordt als het gaat om zijn/ haar geloof?

- Ja
- Enigszins
- Nee
- Anders, nl

Kunt u daar een toelichting op geven?

2. Sluiten de mogelijkheden om geloof te beleven en ervaren in de leefomgeving van uw kind/broer/zus voldoende aan, naar uw mening?

- Ja
- Enigszins
- Nee
- Anders, nl

Kunt u daar een toelichting op geven?

3. Is er in de zorgorganisatie ruimte voor cliënten om het geloof te beleven via

- Pastorale zorg?
- Vieringen, rituelen en gewoonten?
- Hulp en ondersteuning bij praktische zaken, zoals vervoer naar kerkdiensten of de inzet van geloofsgenoten als vrijwilliger?

Kunt u daar een toelichting op geven?

4. Wilt u ons nog iets meegeven over dit onderwerp?

...